

254. Salgótarján, Pécskő-szikla

(Nógrád megye) I

A péceli és bronzkori lelőhelyként ismert sziklánál egy terepnapot töltöttem, fotódokumentációt készítettem. A sziklát az 1920-as években folyt bazaltbányászat és egyéb tevékenység átalakította, de a jelenlegi csúcson megfigyelhetők mészhabarcos falazatrészletek, sziklába vésett falhelyek? és lépcsők?. A szikla északi oldalán található kisméretű üregeknél is további vizsgálatot igényel, hogy természetes zárvány-kimállások vagy kaptárkő-jellegű fülkék. További kutatást igényel a maradványok felmérése és meghatározása.

MAJCHER TAMÁS

255. Sárszentlőrinc, Petőfi utca 30.

(Tolna megye) Kö

Sárszentlőrinc község belterületén a Petőfi u. 30. szám alatti ház kertjében ásás során embercsontok jutottak a felszínre. Helyszínelésünk során egy erősen bolygatott, feltehetően késő középkori csontvázas sírt tártunk fel, a környékéről pedig több középkori kerámiát gyűjtöttünk. A terepből enyhén kiemelkedő dombon a korábbi években több alkalommal is kerültek elő sírok.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR

256. Sárvár, Vár, 4-es bástya

(Vas megye) Kk

Ó-olasz rendszerű 5 bástyás vár, melyek közül az általunk kutatott 4-es gazdasági kijáratként, kapuként szolgál.

Szelvényeinkben a ma létező keleti kapu elődjére nem bukkantunk. Mivel eredetileg nem volt kapu, a 19. század végén – 20. század elején kialakított kapu szélessége hasonló volt, mint a mai, hiszen megmaradtak a kerékvető kövek, pusztán a szint emelkedése miatt rábetonoztak.

Helyette a négyes bástya egyes részeinek egyidejű elbontására, illetve e torzó felfalazására került sor. Az ágyúkamra feltöltése 19–20. századi cserepekkel és egy db 1900-ból származó Ferenc József hatkrajcárossal jól keltezhető (1-2. szelvény). A vizesárok 19–20. század eleji teljes feltöltése, e bástya szétdarabolása, kapuként használata folyamatos pusztulást eredményezett. Csatornák (három, ebből 2 nem szerepelt a közmű helyszínrajzon), villanyvezetékek, földeléssel telefonkábelek, távhő csatornája, mind a bástya megmaradt föld alatti fal alaptestét vágta át. Az állandó teher- és személyforgalom, a legutóbbi évek csatornázásakor ásott cca. 4 m mélységű árok nemcsak átvágta a fal alaptestet, hanem a gerendaváz szerkezetet is erősen megrongálta a kapunak hitt és használt bástyán keresztül épített úttest közepe alatt.

Az átvágás az egykori bástya torkának irányában halad, melyet sikerült megtalálni.

A Pamer Nóra által 1962-ben leírt faszerkezet ma már csak a vízszinttel azonos szinten volt megfigyelhető.

Helyette iszap, illetve agyag található az alapfal alatt. Statikai állapota erősen elgondolkodtató.

A falszoros – mely a 4-es és a 3-as bástya között van – bemutatása talajszintig felhozva, a galambház falának sarkánál egyenletesen magasítva, hiszen ennek az épületnek homlokfala azonos a falszoros falával, amit felhasználtak. A fal külső felén (déli) nincs zokli, miként a bástya vizesárok felé eső falain sehol. A 4-es bástya északi szárnyának a bástya belseje felé eső részén kifelé bővülő ablaknyílásokat figyelhetünk meg. A bástya külsején ezeknek a kőkeretes ablakoknak nincs nyoma.

HAJMÁSI ERIKA

257. Sióagárd, Kossuth utca 82.

(Tolna megye) LT

Sióagárd község belterületén a Kossuth u. 82. szám alatti ház kertjében gödörásás során kelta edények töredékei kerültek felszínre. A találó a leleteket átadta, terepbejárásunk során további leletet nem találtunk.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR

258. Somogyegres, Öreg-temető

(Somogy megye) Rő, Kö

Somogyegres É-i részén, az Öreg-temetőben középkori templom maradványai vannak, ettől Ny-ra, a somogyegresi mellékág jobb partjára is átnyúló középkori telep található. A március 25-i terepbejárás során néhány római kori cserép is előkerült.

NÉMETH PÉTER

259. Somogyfajsz, Papföld

(Somogy megye) Kk, Kú

Egy somogyfajsz lakos bejelentést tett, hogy szántóföldjén homokgödör ásása közben csontvázra bukkant. A csontvázat a fejénél találta meg, a koponyán barnás anyag volt.

A lelőhely a József Attila u. vonalától kb. 225 m-re délre került elő. Kibontottuk a bejelentő által megtalált sírt. Tájékozása: kelet-nyugati. A koponyánál barnás maradványok (talán nemezsapka maradványai), vastárgy (tűszerű kapocs) töredéke volt. Az áll alatt kerámia, valószínűleg egy kályhaszem töredékét találtuk. A sírföldben több késő középkori – kora újkori (15–17. századi) kerámia töredéke volt.

A sír mindkét végében újabb sírok foltja jelentkezett (K-re 2. sz., Ny-ra 3. sz.).

Az 1. sír nyugati végében kibontottuk a 3. számmal jelölt sírt, amelyből kb. 145 cm mélységben néhány jó megtartású koporsódeszka-töredék került elő. A sírföldben rossz megtartású koponyatöredék volt, mely a később megtalált 4. sírhoz tartozott. A 3. számmal jelölt sír foltja kb. 160 cm mélységben kettévált. A nyugati részben (4. sír) csecsemő csontváza feküdt, a korábban megtalált koporsómaradványok ehhez a sírhoz tartoztak.

A 3. sírban is gyermek csontvázát találtuk. A váz megtartása rossz, csak koponyatöredékeket sikerült feltárnunk. A koporsó nyomai ebben a sírban is jól látszóttak. A sír nyugati végében (a koponyánál) 1 db vasszeg került elő.

Az 1. számú sír keleti végében jelentkező 2. számú sírfoltot nem bontottuk ki.

A lelőhely a somogyfajsi vár maradványaitól (a Vári-sűrűtől) nyugatra található szántóföldön helyezkedik el. A felszínen a szántásban sírok földjében találtakkal megegyező korú és típusú kerámiatöredékeket gyűjtöttünk. Ennek alapján a temetkezések a vártól, illetve a körülötte fekvő településnél későbbi, újkori temetőből származhatnak, bár a faluban a leletmentés idején megkérdezettek nem emlékeztek itteni temetőre.

DR. KÖLTŐ LÁSZLÓ

260. Somogyvár, Négyes-halom

(Somogy megye) Kk, Ú

A Négyes-halom néven ismert helyen a március 21-én végzett terepbejárás során halomsírt nem találtunk. A dűlőtől D-re néhány késő középkori, újkori cserepet találtunk, melyek nem utalnak lelőhelyre.

NÉMETH PÉTER

261. Somogyvár, Tölösi halastótól D-re

(Somogy megye) Ró

A halastó és a falu K-i részének házai között nagy kiterjedésű középkori lelőhely van. A március 21-én végzett terepbejárás során a lelőhelyen római kori cserep került elő.

NÉMETH PÉTER

262. Sopron, Templom utca 20.

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró, Á

A Templom u. 20. sz. ház kertjében a panzió konyhája számára lemélyített területen a telek egész szélességében megvizsgálhattuk a 11. századi égett sánc maradványait. Az építési munka üteméhez igazodva szakaszosan végeztük a munkát, amelynek eredményeként a soproni sánc 18 m széles, lényegében bolygatatlan szakaszát tárhattuk fel.

Értékes megfigyeléseket tehettünk a sánc szerkezetére vonatkozóan. Tíz kazettasor helyét állapítottuk meg, ezek nagyjából párhuzamosan Ny-K-i irányban helyezkednek el. A kazettasorok határait metszetben a vörös égett agyagtól eltérő, függőleges, fehér kötőmelékes sávok jelölik. A szomszédos kazettasorok töltelékanyaga egymástól eltérő anyagú, kötőmelék, laza égett föld, vagy keményre égett agyag. A különböző kazettasorokban ezek a feltöltési rétegek mélységben is váltakoznak. Tehát előfordul, hogy ugyanabban a kazettában alul laza kötőmelékes feltöltés van, majd fölötté vörösre égett föld. Az „A”-„J” kazetták azonban

nagyjából kő (A) – égett agyag gerendákkal (B) – kő (C) – égett agyag (D) – kő (E) – égett agyag gerendákkal (F) – stb. váltások jellemzik. Ez a szerkezet jó támpontokat nyújt a sánc építésének munkaszervezésére, technikájára.

A kövek között, vagy a laza égett földben római tegula- és imbrex-töredékek nagy számban fordulnak elő, bizonyítva, hogy a római települési rétegeket is behordták a sánc anyagába. Ásatásunkon nem került elő jellegzetes Árpád-kori cserép. Több növényi magleletet találtunk. Statikai okokból a sánc alját csak egy kis területen vizsgálhattuk meg. Ennek alapján állíthatjuk, hogy ezen a területen a sánc közel 5 méter magasan áll, hozzászámítva az utcaszint alatti részét, a sánc magassága itt 650 cm a korabeli szinttől mérve.

Márton Péter (ELTE) archeomágneses méréshez mintákat vett a szilárdra égett sáncrészen.

GÖMÖRI JÁNOS

263. Sopron, Városház utcai régészeti park

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró, Á

Megkezdtük a tervezett lépcső és támfal helyének a feltárását. Közvetlenül az útburkolat alatt 8 × 3 m-es területen előkerült a 11. századi sánc alapozása. A faszervezet maradványai jól rekonstruálhatók voltak. A vörös sáncanyagot tároltuk a romterület szélén, a Tólos ház mellett, későbbi bemutatás céljából. Néhány tölgyfagerenda beépítésével a sánc ezen a szakaszon hitelesen rekonstruálható lesz.

A tervezett lépcső helyén, a sánc alatt előkerült egy 5–6. századi építmény két fala. A 4 × 4 méteresnél nagyobb, agyagba rakott kőépület felmenő falai vályogból épültek, fali fűtéssel volt ellátva. A praefurnium fűtőnyílása az É-i oldalán került elő. Itt egy 3 m széles melléképítmény csatlakozott a lakóhelyiséghez. A melléképület is kőalapozású, de fonott vesszőfalú, tapasztott paticsos épület volt. Ez leégett, benne sok kerámia és égett magvak maradtak meg. Az épület agyagba rakott É-i falát a praefurnium fűtőnyílása felett március 13-án, a bezárt ásatási területre a kerítésen keresztül bemászó gyerekek részben lerombolták. A falrészlet rajzos és fotós dokumentálása a barbár rombolás előtt megtörtént.

A késő római épület alatt előkerült a 2–3. századi kőépület habarcsba rakott K-i fala. Ez 7,7 méterre van a romterületen bemutatott É-i épület Ny-i falától. Egy újabb (a capitoliumi szentélykörzetet is magába foglaló) insula részlete ez, amit a lépcső megépítésekor be kell mutatni. A felette lévő agyagba rakott fal – részletes dokumentálás után az égett sánchoz hasonlóan – elbontható lesz. Ezt a periódust az egész romterületen nem mutattuk be, mert állaga nehezen védhető, csak védőépület alatt lenne megtartható.

Figyelembe véve, hogy a támfal közvetlenül a korábbi (2–3. századi) római fal mellé épült, a támfal alapozását gondosan kell végezni. Ebben a témában a mű-